

המיליארד העליון

בשנת 1972 קבע הממונה על הכנסות המדינה כי השלמות החסות הן בסדר-גודל של כמה עשרות מיליוני ל"י בשנה. אולם מחלקת המחקר של מטה-הכנסה קבעה בדו"ח סודי, כי בשנת התקציב 1969/70 היו העלמות המס בסדר-גודל של מיליארד ל"י לעומת גביית של 1.85 מיליארד ל"י כמס-הכנסה. נאדל טוען כי הסכום האמיתי של העלמות-המס באותה שנה היה גדול בהרבה מהסכום שגייבה.

על סמך נתוני המכון הממשלתי לסטטיסטיקה קבע נאדל, כי בשנת 1969 הוכן קיים פער של 4 מיליארד ל"י בין הכנסות המישפחות בישראל לבין הוצאותיהן לצריכה פרטית. כלומר: המישפחות בישראל הוציאו 4 מיליארד ל"י יותר ממה שהצליחו כי הרוויחו.

המסקנה: בשנת 1969 הועלו הכנסות בסדר גודל של 3-4 מיליארד ל"י, והועלם מס בסדר-גודל של 2-3 מיליארד ל"י. כלומר — יותר מגביית מס-הכנסה עצמה. לגבי השנים שחלפו מאז 1969 אין בישראל כל סטטיסטיקה לאומית מהימנה וזאת טענת נאדל. "בגלל ניסיונם של ראשי מינהל הכנסות המדינה ל"י הצדיק את מחדלי הגבייה."

מס-הכנסה נעו הכנסות בעלייה-מוניות בשנת 1968/69 בין 1,250 ל"י ל-2,500 ל"י לחודש. אחרי יכוחים ארוכים עם שילטונות מס-הכנסה קבעו לבעלי המוניות שומות שהגיעו במיקרה הגבוה ביותר ל-14 אלף ל"י לשנה, וירדו עד ל-8,500 ל"י בשנה. ואמר נאדל: "ב" סופו של דבר שילמו בעלייה-מוניות מס לא על הכנסה של 2,500 ל"י — 1,250 ל"י לחודש, אלא על הכנסה של 680 ל"י בממוצע לחודש."

"לשנת 1970/71 נקבעו הכנסותיהם הנקיות של בעלייה-מוניות, עליידי מחלקת-המחקר של מס-הכנסה, ל-2,500-4,000 ל"י לחודש, אבל הם שילמו מס עד הכנסה של 900 ל"י לחודש."

לגבי נהגייה-מישנה השכירים במוניות, התברר כי לאפים מהם לא היו כלל תיקים במס-הכנסה. אולם כאשר הכריז משרד-התחבורה כי מי שעבד 8 שנים כנהג-שכיר במונית רשאי לבקש רישיון למונית, פנו

1968/69 2.873 מיליון ל"י, כשמיספר העצמאיים בסוף אותה שנה היה 161 אלף איש. כלומר, הכנסות הממוצעת של כל עצמאי היו תה באותה שנה 18 אלף ל"י. אבל השומה הממוצעת שנשעלה לעצמאיים באותה שנה הייתה 13,780 ל"י. עליהן שולם בממוצע 3,308 ל"י מס-הכנסה. אילו קבעו שילטונות המס שומה ממוצעת לפי נתוני הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה, היה המס הממוצע מגיע ל-5,050 ל"י, או 1,750 ל"י נוספות לכל עצמאי, שהן יותר ממחצית המס ששולם."

אבל האסון הגדול, קובע נאדל, אירע בשנים הבאות. הישכחה המרכזית לסטטיסטיקה הראו על גידול בהכנסות כלל העצמאיים משנה לשנה, כתוצאה מכך היו השומות לעצמאיים צריכות לגדול משנה לשנה בעשרות אחוזים. אולם העלייה בשומות הייתה זעירה. בחיקי המנהלים חלה בין השנים 1969 ו-1970 ירידה בהכנסה הממוצעת.

לדוגמה מביא נאדל נתונים מדהימים על מה שאירע בסוף מס-הכנסה בנתניה. בשנת 1969 קבע סניף זה למנהלים שומה ממוצעת של 42,148 ל"י לשנה. אך של בשנת 1970 קבעה בנתניה שומה ממוצעת למנהלים של הכנסה בסך 8,769 ל"י לשנה.

בין השנים 1970 ו-1971 גרדה ההכנסה הלאומית ב-23,3%. סך כל תקבולי מס-הכנסה גדל ב-21,5%, אך הקבוצה המועצמאיים גרדו רק ב-16,2%. בין '71 ל-'72 גרדה ההכנסה הלאומית ב-25,7%, אך תקבולייהם המועצמאיים גרדו רק ב-8,6%.

יחלומים שהרוויחו 20 מיליון ל"י בשנה לא שילמו אף אגורה כמס-הכנסה

מאות רבות של נהגים לשילטונות-המס, בלוויית אישור כי עבדו כנהגי מוניות ב-8 השנים האחרונות, "השיל-טונות לא הגישו נגדם ביעות, אלא התפשרו על סכומי מס אפסיים, רטרואקטיביים, לשנים על שנים."

כאן מביא נאדל מיקרה וזעק לשמיים. אדם שהיה בעל 41 (ארבעים ואחד) מיספרים ירוקים של מוניות (למרות שהחוק קובע כי אסור לאדם אחד להיות בעלים ליותר ממיספר ירוק אחד), וכן היה הבעלים של מוניות במיספר הנ"ל, הצהיר בשנת-המס 1970/71 על הכנסה של 4,000 ל"י לחודש. הוא קבע כי כל מונית שבבעלותו הכניסה לו 80 ל"י לחודש בלבד, וזה בעוד שמחלקת המחקר של מס-הכנסה קבעה, כי כל מונית כזו הכי ניסה כ-4,000 ל"י לחודש.

שילטונות מס-הכנסה לא היו מוכנים, כמוכן, לקבל את הצהרתו. אבל הם אישרו לו לבסוף הכנסה של 140 ל"י לחודש מכל מונית.

אדל מצביע על העובדה שקשיי גביית המס אצל העצמאיים בישראל גובעים מאי-התקפה על חובת גיהול ספרי-השכונות. בשנת 1970 הגיע מיספר העצמאיים שהיו בעלי תיקים במישרי מס-הכנסה ל-170,100 איש. רק 21,100 מהם חויבו בניהול ספרים, ומתוכם רק 13,100, של 7.7% מכלל העצמאיים, אכן גיהלו ספרים.

קובע נאדל: "שילטונות מס-הכנסה עוררו אי-יציבות בציבור רחבים."

להוכחת טענתו זו הוא מביא דוגמות מאלפות כיצד אלה שהיו חייבים בניהול-ספרי-השכונות, ולא עשו זאת, זכו בשומות מוקטנות לעומת אלה שאכן הקפידו על ביצוע החוק.

אולם הגילוי המרעיש ביותר במחקרו של נאדל הוא, אולי, זה הקובע כי, "ישנם כיום בישראל כ-200 אלף מפרנסים נעלמים כלל מתיקי מס-הכנסה בתיקי מס-הכנסה"

רק מיוחד במחקרו של נאדל מוקדש ליהלומנים. לגביהם הוא קובע: "יחסם של שילטונות מס-הכנסה נסה ליהלומנים הוא פרשה מעוררת תמיהה. על-פי החוק חייבים כל היהלומנים לנהל ספרים, אך רישמית אין הם מנהלים ספרים ושילטונות-המס מכירים בכך, וקובי ע"מ להם בחשיבים ענפיים. בשיחות פרטיות, מאיי-מיס" ראשי מינהל הכנסות המדינה כי אם ילחצו על היהלומנים לנהל ספרים ולשלם מס אמתי, יברחו היהי לומנים מהארץ."

התחשיבים של מס-הכנסה מסייעים לכל אנשי הר ענף לשלם מיסים מגוחכים, אך העדפות בולטות במיוחד ניתנות לסוחרים ולא ליצרנים, ולגדולים יותר מאשר לקטנים, ולמעסיקים פועלים בשכר "שחור" יותר מאשר למעסיקים פועלים בשכר "לבן."

נאדל מספר על ה"דילרס", יבואני-היהלומים הגדולים, שכל אחד מהם מייבא יהלומים בסדר-גודל של 60-100 מיליון דולאר לשנה. בארץ קיימה המישה "דילרס" כאלה. אחד מהם הוא חברת פיתוח הממשלתית, חברה אחרת שייכת לאנגלים, שלוש ה"דילרס הגדולים בארץ הם גולדפינגר, פרוכרט ודנקנר.

החשיבי מס-הכנסה לגביהם קבעו, כי בשנים 1970-1967 לא הרוויחו ה"דילרס" אפילו אגורה אחת. ל"י לבדרי בעלי-מיקצוע הרוויח "דילר" בשנת 1968 כי 8% ממחזורו. בשנים האחרות הרוויח 2-3% מהמחזור. כלומר, על מחזור של מיליארד ל"י הרוויח "דילר" בשנה כ-30-20 מיליון ל"י. אבל שילטונות-המס קבעו לגביהם, בתחשיב לחילת 1970: "כמו בשלש השנים האחרונות, נקבעה ההכנסה של ה"דילרס גם חשג לאספ" מספר נאדל: "לא-אמכר שילם משרד-המיספר-ה"י תעשייה תמריצים רטרואקטיביים שולמו לא ליצרנים, יוצאו החל ב-1974. התמריצים שולמו לא ליצרנים, אלא ליבואנים, ולפי המקורות קיבלו חמשת ה"דילרס" כ-5 מיליון ל"י. כלומר, התמריצים לא הווילו את חומר הגלם ליצרן, אלא היו רווח נקי ל"דילר". אבל את מס הכנסה ימשיכו ה"דילרס" לשלם לפי התחשיב הענפי. כך קיבל כל אחד מהם מנת נטו של כמיליון ל"י.

"יצואן-היהלומים הישראלי הוא המרוויח העיקרי מי בחינת התיק העלמות-המס... הכנסות היצואנים, שהיו ערכו ב-70-30 ל"י נטו לקארטא, הוערכו עליידי שיל-טונות מס הכנסה של 12 ל"י לקארטא... מר שניצר, גדול היצואנים, שייצא, לדבריו, כרבע-מיליון קארטא בסכום של 40 מיליון דולאר הרוויח, לפי התחשיב זה, פחות ממיליון ל"י. או כחצי אחוז — מחצית ממה שטען בפני "מ"ר שניצר הורה בפני כי יוצא יהלום של 10 וחצי קארטא במחיר מיליון ל"י ונחשב לו שהרוויח עתו 40 (ארבעים) ל"י בלבד!"

200 אלף מפרנסים נעלמים כלל מתיקי מס-הכנסה

אדל מצביע על העובדה שקשיי גביית המס אצל העצמאיים בישראל גובעים מאי-התקפה על חובת גיהול ספרי-השכונות. בשנת 1970 הגיע מיספר העצמאיים שהיו בעלי תיקים במישרי מס-הכנסה ל-170,100 איש. רק 21,100 מהם חויבו בניהול ספרים, ומתוכם רק 13,100, של 7.7% מכלל העצמאיים, אכן גיהלו ספרים.

קובע נאדל: "שילטונות מס-הכנסה עוררו אי-יציבות בציבור רחבים."

להוכחת טענתו זו הוא מביא דוגמות מאלפות כיצד אלה שהיו חייבים בניהול-ספרי-השכונות, ולא עשו זאת, זכו בשומות מוקטנות לעומת אלה שאכן הקפידו על ביצוע החוק.

אולם הגילוי המרעיש ביותר במחקרו של נאדל הוא, אולי, זה הקובע כי, "ישנם כיום בישראל כ-200 אלף מפרנסים נעלמים כלל מתיקי מס-הכנסה בתיקי מס-הכנסה"

ה תופעה השנייה מצביעה על העלמות המדינה ל"י בעזרת נתונים ומיספרים רישמיים, היא כי בין ה-1968-1972, בגלל השומות המגוחכות שערכו שיל-טונות מס-הכנסה לעצמאיים, הלך וירד חלקם של העצמאיים בישראל בכלל תשלומי מס-הכנסה.

טוען נאדל: "ראשי מינהל הכנסות המדינה משכילים משנה לשנה את השימות להענות את חלקם היורד של העצמאיים בתשלומיהם, בעוד חלקם בהכנסה הלאומית האמיתית עולה בקפיצות."

בשנת 1970/71 הוחלט במינהל הכנסות המדינה ל"י חייב גביית מס במקור מכל קבלני הממשלה וקבלני המישה במסק, והנה, מגלה נאדל, "באותה שנה הוציא האוצר עצמו (בלחץ משרד-הביטחון), אישורים לאלף הקבלנים הגדולים של משרד-הביטחון, שביצעו עבר דות בהיקף של 3.5 מיליארד ל"י, שלא ייגבה מהם מס במקור. מאחר שסיפרי משרד-הביטחון נשארו נעור לים בפני משרד-האוצר, הועלמו שוב הכנסות ענק ב" עזרת משרד-הביטחון, ובאשור-ביעוד של האוצר.

"מישרד-הביטחון, שסופיע עיקריות להעי-זמות מס, היה גם היוצר העיקרי של החון השחור, שחור וייקר את, תשומות הביטחון." כך חתר ראש מישרד-הביטחון תחת הביטחון ותחת אושיות החברה הישראלית.

בעוד ראשי מינהל הכנסות המדינה מתגאים ב"שינוי המפכני" שהזניחו, בחיוב ניכור מס במקור מהקבלנים, הם לא ציינו שעם הנהגתו של ניכור זה ירד חלקם של הגביות במקור מכלל תקבולי המס מ-7.3% ל-6.6%.

הגבייה ירדה דווקא בקרב אלה שבידיהם הצטבר הכסף

כתוצאה מכך: "בגלל ירידה הגבייה היחסית דווקא בין אלה שבידיהם הצטבר הכסף בשנות השפע, לא עלתה — ואף ירדה — גביית מס-הכנסה בהשוואה ל" תוצר הלאומי הגולמי, וזאת למרות הדיבורים על "העי-מק" הגבייה... חלקם של העצמאיים בתשלומי המס הלך וירד בשנות השפע שמאו מילחמת ששת-הימים." אם בשנות-המס 1966/67 היה חלקם של העצמאיים 23% מכלל תשלומי מס-הכנסה בישראל, הוא ירד ב" שנת-המס 1969/70 ל-19%, ואילו בשנת 1972/73 היה חלקם של העצמאיים 18% בלבד מכלל תשלומי מס-הכנסה בישראל.

אמר נאדל: "בשנים שבהן עלתה הכנסתם של העצמאיים בקצב מחיר, ירד חלקם כמס, למ" רות שהחלקם בין המפרנסים לא ירד כמעט. כמילים אחרות: הם שילמו חזק קטן יותר ויותר מחמם שהיו חייבים בו."

חלק העצמאיים במס לשנת 1973/74 (לפי מקורות מס-הכנסה) הוא 15% בלבד, ואילו האוגדן לשנה ה" תקציב 1974/75 מראה שחלקם בכלל תשלומי המס יהיה 14% בלבד.

הוכחת טענתו מביא נאדל בתוכניו שלו כמה וכמה דוגמות קונקרטיות, הלוקחות מענפים שונים של העצמאיים.

הוא מגלה כי בשעה שקבלני חלוקת-הגרוויחו ב" שנת 1970/71 כ-4000 ל"י לחודש, ערכו להם שילטונות מס-הכנסה "תחשיב ענפי" שלפיו חויבו לשלם מס כי אילו הרוויחו בין 1000 ל-1500 ל"י לחודש, כתוצאה מכך שילמו מי שרוויחו 4,000 ל"י לא 2,000 ל"י מס, אלא רק 150 ל"י מס, ומי שרוויחו הגיעו ל-7,000 ל"י לחודש, שילם 400 ל"י מס במקום 4,200 ל"י — תמיד פחות מעשירית המס שהיה חייב בו."

לגבי בעלי-מוניות: לפי נתוני מחלקת המחקר של הכנסתם של כלל העצמאיים בישראל בשנת-המס

פי נתוני הלישכה המרכזית לסטטיסטיקה היהת הכנסתם של כלל העצמאיים בישראל בשנת-המס

200 אלף מפרנסים נעלמים כלל מתיקי מס-הכנסה

אדל מצביע על העובדה שקשיי גביית המס אצל העצמאיים בישראל גובעים מאי-התקפה על חובת גיהול ספרי-השכונות. בשנת 1970 הגיע מיספר העצמאיים שהיו בעלי תיקים במישרי מס-הכנסה ל-170,100 איש. רק 21,100 מהם חויבו בניהול ספרים, ומתוכם רק 13,100, של 7.7% מכלל העצמאיים, אכן גיהלו ספרים.

קובע נאדל: "שילטונות מס-הכנסה עוררו אי-יציבות בציבור רחבים."

להוכחת טענתו זו הוא מביא דוגמות מאלפות כיצד אלה שהיו חייבים בניהול-ספרי-השכונות, ולא עשו זאת, זכו בשומות מוקטנות לעומת אלה שאכן הקפידו על ביצוע החוק.

אולם הגילוי המרעיש ביותר במחקרו של נאדל הוא, אולי, זה הקובע כי, "ישנם כיום בישראל כ-200 אלף מפרנסים נעלמים כלל מתיקי מס-הכנסה בתיקי מס-הכנסה"

הוכחת טענתו מביא נאדל בתוכניו שלו כמה וכמה דוגמות קונקרטיות, הלוקחות מענפים שונים של העצמאיים.

הוא מגלה כי בשעה שקבלני חלוקת-הגרוויחו ב" שנת 1970/71 כ-4000 ל"י לחודש, ערכו להם שילטונות מס-הכנסה "תחשיב ענפי" שלפיו חויבו לשלם מס כי אילו הרוויחו בין 1000 ל-1500 ל"י לחודש, כתוצאה מכך שילמו מי שרוויחו 4,000 ל"י לא 2,000 ל"י מס, אלא רק 150 ל"י מס, ומי שרוויחו הגיעו ל-7,000 ל"י לחודש, שילם 400 ל"י מס במקום 4,200 ל"י — תמיד פחות מעשירית המס שהיה חייב בו."

לגבי בעלי-מוניות: לפי נתוני מחלקת המחקר של הכנסתם של כלל העצמאיים בישראל בשנת-המס